ENTREPRENEURIAL
ECOSYSTEM
OBSERVATORY

Entrepreneurial Ecosystem Index 2020

Een kwantitatieve vergelijking van regionale ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland.

Elmar Cloosterman & Erik Stam

Entrepreneurial Ecosystem Index 2020

Een kwantitatieve vergelijking van regionale ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland

Elmar Cloosterman & Erik Stam

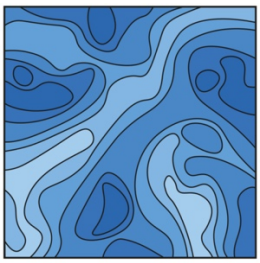

www.entrepreneurialecosystemobservatory.nl | www.seeo.nl

Neem voor vragen contact op met Elmar.Cloosterman@birch.nl of E.Stam@uu.nl.

Samenvatting

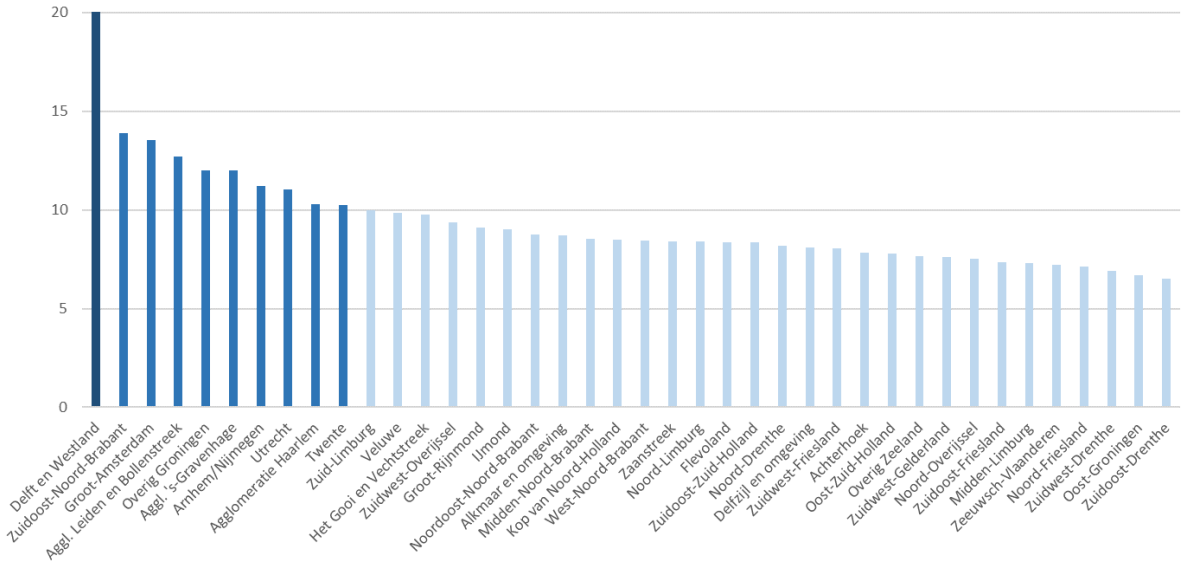

De stadsregio Delft is de beste regio voor ondernemerschap in Nederland. Daarnaast hebben o.a. Zuidoost-Noord-Brabant, Groot-Amsterdam en Agglomeratie Leiden en Bollenstreek een sterke voedingsbodem voor ondernemerschap.

Dit rapport bepaalt op basis van kwantitatieve analyse de kwaliteit van 40 regionale ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland in 2020. Dit is gevat in de Entrepreneurial Ecosystem Index. Regio's met een sterk ecosysteem voor ondernemerschap bieden de juiste condities voor productief ondernemerschap. Dit draagt bij aan de economische activiteit en welzijn in een regio.

Er lijkt sprake te zijn van toenemende ongelijkheid: ecosystemen die in 2018 sterk waren zijn nog sterker geworden, terwijl slechter presterende ecosystemen relatief zwakker zijn geworden. Opvallende stijgers en dalers zijn de stadsregio Groningen (van 10 naar 5), de regio Zaanstreek (van 33 naar 22), de regio Alkmaar en omgeving (van 28 naar 18), en de regio Zuidwest-Overijssel (van 24 naar 14), en in negatieve zin de regio Overig Zeeland (van 19 naar 31).

1. De Entrepreneurial Ecosystem Index

De Entrepreneurial Ecosystem Index (EE Index) rangschikt de kwaliteit van 40 regionale ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland. Hiermee bouwt het voort op het in 2018 uitgevoerde onderzoek.[1] De EE Index van dit jaar laat zien dat de stadsregio Delft nog steeds de beste regio voor ondernemerschap in Nederland is. Andere regio's met een sterke voedingsbodem voor ondernemerschap zijn Zuidoost-Noord-Brabant, Groot-Amsterdam en Agglomeratie Leiden en Bollenstreek. De stadsregio Overig-Groningen (met daarin de stad Groningen) is sinds de het onderzoek in 2018 het meest gestegen binnen de top 10.

Het ecosysteem voor ondernemerschap

De basis voor dit onderzoek is de Entrepreneurial Ecosystem-benadering. Binnen deze benadering wordt de economie gezien als een wederzijds afhankelijke set van actoren en factoren die op zo'n manier georganiseerd zijn dat ze productief ondernemerschap mogelijk maken. Ondernemerschap is het proces waarbij individuen kansen voor nieuwe waarde creatie identificeren en realiseren. Het ecosysteem voor ondernemerschap bestaat uit tien elementen (zie Figuur 1). In dit rapport meten we hoe sterk deze tien elementen aanwezig zijn in de 40 stadsregio's van Nederlanden, en hebben we de stadsregio's gerangschikt op aanwezigheid van elementen.

Inzichten voor beleid

Deze methodologie en de data die daaruit voortkomt, leveren nieuwe inzichten op voor beleid. Zo kunnen per regio specifieke verbeterpunten worden aangewezen om de voedingsbodem voor ondernemerschap te versterken. Hiermee draagt het bij om Nederlandse regio's ondernemender en welvarender te maken.

[1] Cloosterman, E., Stam, E., & Van der Starre, B. (2018*). De Kwaliteit van Ecosystemen voor Ondernemerschap in Nederlandse Regio's*. Utrecht University School of Economics / Utrecht University Centre for Entrepreneurship / Birch. Zie ook: Stam, E., & van de Ven, A. (2019). Entrepreneurial ecosystem elements. *Small Business Economics*, 1-24.

2. De Entrepreneurial Ecosystem benadering

Binnen de Entrepreneurial Ecosystem–benadering wordt de economie gezien als een wederzijds afhankelijke set van actoren en factoren die op zo'n manier georganiseerd zijn dat ze productief ondernemerschap mogelijk maken. Ondernemerschap is het proces waarbij individuen kansen voor nieuwe waarde creatie identificeren en realiseren. Het 'ecosysteem' is een concept dat de onderlinge afhankelijkheid van de actoren benadrukt. Het focust op de rol van de context in het mogelijk maken van ondernemerschap.

Ecosystemen voor ondernemerschap bestaan uit een aantal elementen (Figuur 1). Hierin zijn opgenomen: sociale condities (formele instituties en cultuur), fysieke condities en marktvraag. Deze elementen zijn noodzakelijk voor economische interactie. Andere elementen zijn: netwerken, leiderschap, financiering, talent, nieuwe kennis en intermediaire diensten. De aanwezigheid van en interactie tussen deze elementen zijn cruciaal voor het succes van het ecosysteem. Gedegen netwerken zorgen voor verspreiding van kennis, arbeid en kapitaal. Leiderschap geeft richting aan het ecosysteem. De toegang tot financiering is cruciaal voor het ontstaan van innovatieve projecten van middellange tijd. Daarnaast is de aanwezigheid van voldoende (goed opgeleid) talent belangrijk voor het succes van het ecosysteem. Ook de mate van kennis, bijvoorbeeld in de vorm van (publieke) R&D, is van belang. Tot slot bepaalt de hoeveelheid intermediaire diensten in het ecosysteem de barrières die nieuw opgezette projecten ervaren. Hoe meer intermediaire diensten in het ecosysteem, hoe minder barrières er zijn en hoe minder tijd het kost om innovaties te realiseren en te verspreiden.

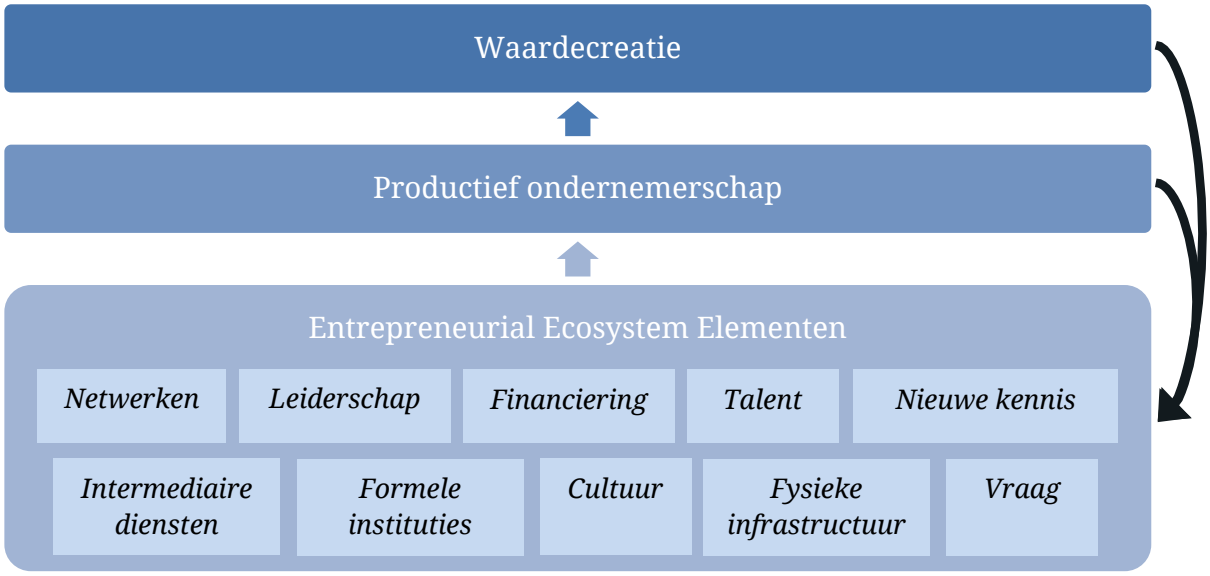

Figuur 1: Schematische weergave van alle relevante variabelen in een ecosysteem voor ondernemerschap

Als de tien elementen van een Entrepreneurial Ecosystem goed op elkaar aansluiten stimuleert dit productief ondernemerschap: die meerwaarde genereert voor de economie en maatschappij als geheel.

Het productieve ondernemerschap voedt op haar beurt ook weer de tien elementen. Zo draagt productief ondernemerschap bij aan de groei van kennis, leiderschap en netwerken. Dankzij hen groeit ook waardecreatie in de vorm van productiviteit, inkomen, werkgelegenheid en welzijn. Deze waardecreatie vloeit dan weer terug naar de verschillende elementen van het ecosysteem. Oftewel, een goed functionerend ecosysteem voor ondernemerschap zorgt niet alleen voor grotere (economische) welvaart, maar kan ook een zelfversterkend mechanisme vormen voor de ontwikkeling van ecosystemen.

De overheid is direct of indirect betrokken bij alle ecosysteem elementen en ze kan met beleidsinterventies het ecosysteem versterken of verzwakken. Door te denken in ecosystemen voor ondernemerschap hebben beleidsmakers dus handvatten voor beleid.

3. Methode

Om een ecosysteem voor ondernemerschap in beeld te brengen en vergelijkbaar te maken, hebben we een index geformuleerd. Deze index bestaat uit een getal dat de som is van het cijfer dat een regio krijgt voor elk van de elementen van het ecosysteem. Deze index noemen we de *Entrepreneurial Ecosystem Index*, oftewel de EE Index.

Kwantitatieve indicatoren

Voor elk van deze elementen hebben we een kwantitatieve indicator geformuleerd. De kwaliteit van elk element wordt bepaald door hoe ver de waarde van een specifiek ecosysteem van het Nederlandse gemiddelde ligt. Deze elementwaarde drukken we uit als een getal rondom 1, waarbij 1 het Nederlands gemiddelde is. Regio's die beter presteren dan het gemiddelde krijgen een waarde boven de 1, regio's die slechter presteren een waarde onder de 1. Met 10 elementen scoort een gemiddelde Nederlandse regio een 10. Regio's die hoger scoren hebben op één of meerdere elementen een voorsprong op het Nederlands gemiddelde.

Elk van de elementen heeft zijn eigen indicator gekregen, beschreven in tabel 1. Al deze data is op COROP-niveau (i.e. stadsregio) verzameld, met uitzondering van de data over financiering en formele instituties, deze data hebben we op provincieniveau verzameld. Voor formele instituties is dit logischer omdat de provinciale en nationale overheid relatief grote invloed hebben op de governance. Voor financiering is de data nog niet fijnmazig genoeg om tot een representatieve indicator op COROP-niveau te komen. Alle data op COROP-niveau is beschikbaar in de recente jaren. Voor data waar de jaar-op-jaar variatie grote verschillen kent is een gemiddelde genomen van het jaar en de twee jaar daarvoor.

In Tabel 1 staat een overzicht van de verschillende empirische indicatoren en hun bronnen. Deze indicatoren zijn de beste representatie van de variabelen op dit lagere schaalniveau tot nu toe, maar kunnen niet altijd de gehele complexiteit van de situatie beschrijven. Ze zullen altijd beschouwd moeten worden als een indicatie van de situatie.

Elementen	Beschrijving	Empirische indicator(en)	Bronnen
Formele instituties	De kwaliteit en efficiëntie van governance.	Vier componenten: corruptie, recht, effectiviteit en verantwoording, in genormaliseerde score op provincieniveau.	Quality of Government Survey 2019
Ondernemerscultuur	Waardering van ondernemerschap in de regio.	Nieuwe bedrijven opgericht per 1.000 inwoners.	Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 2019
Infrastructuur	Fysieke infrastructuur en positie van de regio.	Drie componenten: afstand tot hoofdweg, afstand tot treinstation en toegang tot vluchten (aantal passagiersvluchten binnen 90 minuten rijden).	Regional Competitiveness Index (RCI) 2019 + CBS 2019
Vraag	Potentiële bestedingsruimte en vraag uit de markt.	Bruto regionaal product per hoofd van de bevolking.	CBS 2019
Netwerken	Verbondenheid van bedrijven in kennisnetwerken.	Aantal verbonden bedrijven per 1.000 bedrijven in innovatieprojecten (volginnovatie, H2020), gemiddelde 3 jaar.	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) 2016 – 2018
Leiderschap	Leiderschap die richting geeft aan collectieve actie.	Aantal penvoerende organisaties met een innovatieproject gevestigd in de regio per 1.000 bedrijven, gemiddelde over afgelopen 3 jaar.	RVO 2018 + CORDIS 2020
Talent	Het aandeel mensen met veel menselijk kapitaal door opleiding.	Percentage hoogopgeleiden van de totale bevolking.	CBS 2019
Financiering	De toevoer en toegankelijkheid van kapitaal voor financiering nieuwe ondernemingen.	Intensiteit (gemiddelde investering per bedrijf) en prevalentie (aantal bedrijven die investering ontvangen per 1.000 bedrijven) op provincieniveau, gemiddelde over afgelopen 3 jaar.	Nederlandse Vereniging van Participatie-maatschappijen 2016 - 2018
Kennis	Investeringen in nieuwe kennis.	Intensiteit (gemiddelde investering per bedrijf) en prevalentie (aantal bedrijven die investering doen per 1.000 bedrijven) van investering in loonkosten en machines voor R&D.	RVO 2018*
Diensten	De toevoer en toegankelijkheid van diensten.	Percentage van bedrijfsvestigingen in de zakelijke dienstverlening.	CBS 2019

Tabel 1: Overzicht van empirische indicatoren en hun bronnen waarvan gebruik is gemaakt voor de EE index

4. Resultaten

EE Index op provincieniveau

Met de indicatoren is de kwaliteit van het ecosysteem voor ondernemerschap voor zowel provincies als stadsregio's in een index te vatten.

Eerst bekijken we de kwaliteit van het ecosystemen voor ondernemerschap op provinciaal niveau (Figuur 2). Hierbij loopt de score van 7,3 tot 11,3. Vijf provincies scoren beter dan het Nederlands gemiddelde (EE Index > 10). Noord-Holland is de best presterende provincie van Nederland met een EE Index score van 11,3. Utrecht is de een na best presterende provincie met een iets lagere score dan Noord-Holland, namelijk 11,0. Hierbij valt op dat Randstedelijke provincies (Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland) hoger scoren dan provincies in de periferie, zoals Drenthe, Zeeland en Friesland.

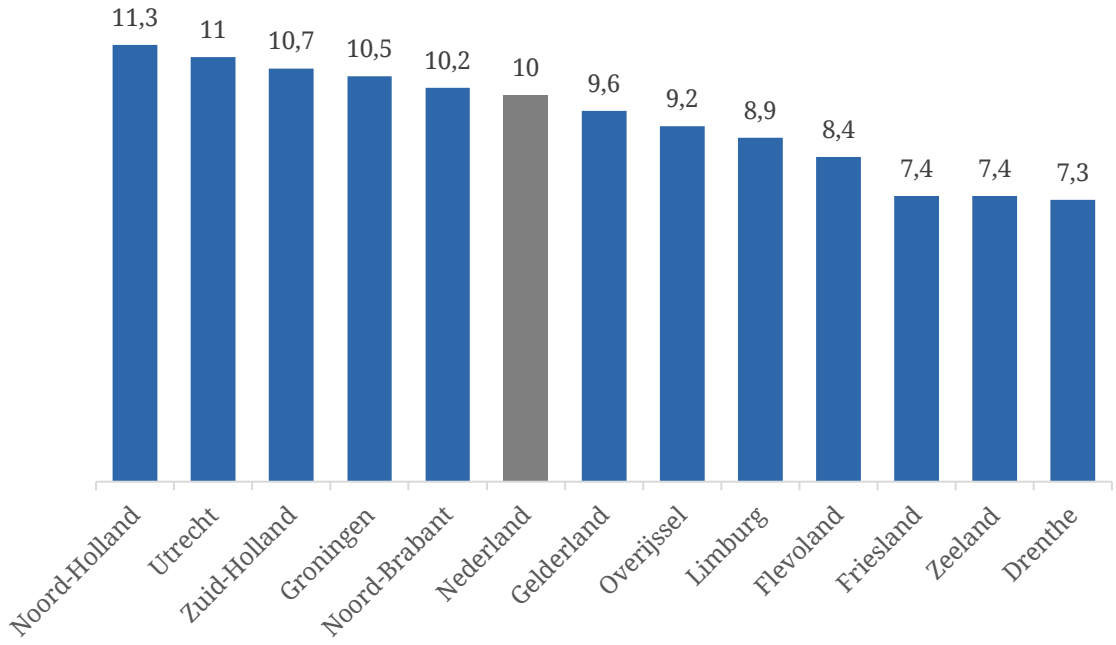

Figuur 2: EE Index scores van Nederlandse provincies; 2020

EE Index voor stadsregio's

Het beeld van de kwaliteit van provincies wordt genuanceerd als we kijken op het niveau van de verschillende stadsregio's. Dit geeft een beter beeld van de verschillen tussen de ecosystemen in Nederland omdat veel factoren die van belang zijn voor het ecosysteem een sterk regionaal beïnvloed worden.[2] Dit blijkt ook uit de variatie van de EE Index: waar deze berekend over provincies varieert tussen 7,2 en 11,2, varieert de EE Index berekend voor de stadsregio's tussen 6,5 en 20,0.

[2] Vogelaar, J.J., Cloosterman, E., Stam, E. & Oosterwaal, L. (2020). Economisch beleid regio: naar een missie-gestuurde ecosysteembenadering. *Economisch Statistische Berichten*, 105 (4790), 8 oktober 2020.

De beste ecosystemen vind je in de Noordvleugel van de Randstad en in universiteitsregio's (Figuur 3). Het beste ecosysteem van Nederland is Delft en Westland met een score van 20,0. Andere goede ecosystemen zijn Zuidoost-Noord-Brabant (13,9), Groot-Amsterdam (13,5) en Agglomeratie Leiden en Bollenstreek (12,7). In totaal scoren 11 van de 40 stadsregio's boven het Nederlands gemiddelde.

De grote verschillen tussen stadsregio's worden grotendeels verklaard doordat de EE Index zich richt op een ecosysteem voor productief – vaak kennisintensief - ondernemerschap (met indicatoren zoals R&D-uitgaven, hoogopgeleid talent en innovatienetwerken). Hierin zijn de regio's met een universiteit in het voordeel. Alle regio's die bovengemiddeld scoren zijn dan ook regio's met een universiteit of bevinden zich vlakbij een universiteit.[3] Universiteiten zijn vaak leider in innovatieprojecten en de aanjager van netwerken, daarnaast leveren ze hoogopgeleid talent af.

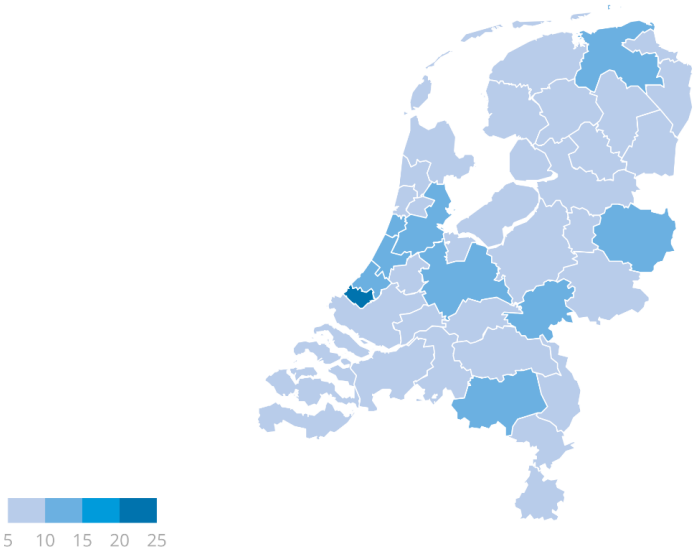

Figuur 3: Grafische weergave van de EE Index scores van stadsregio's in Nederland

Als we de ranking van de huidige EE Index vergelijken met die van de EE Index van 2018 (Figuur 4), blijkt dat de ranking van de ecosystemen tamelijk stabiel zijn over twee jaar: 7 van de 40 regio's blijven op dezelfde plaats staan, 20 regio's blijven rond dezelfde plek (verandering met maximaal 5 plekken), terwijl er 13 regio's verplaatsen meer dan 5 plekken. De regio's die het meest zijn verschoven in de ranking zijn in positieve zin de regio Zaanstreek (van 33 naar 22), de regio Alkmaar en omgeving (van 28 naar 18) en de regio Zuidwest-Overijssel (van 24 naar 14), en in negatieve zin de regio Overig Zeeland (van 19 naar 31).

[3] Betreffende agglomeratie 's-Gravenhage en agglomeratie Haarlem.

1. (-) Delft en Westland
2. (-) Zuidoost-Noord-Brabant
3. (↑2) Groot-Amsterdam
4. (-) Aggl. Leiden en Bollenstreek
5. (↑5) Overig Groningen
6. (↓3) Aggl. 's-Gravenhage
7. (↑2) Arnhem/Nijmegen
8. (↓1) Utrecht
9. (↑2) Agglomeratie Haarlem
10. (↓2) Twente
11. (↑7) Zuid-Limburg
12. (↓6) Veluwe
13. (↓1) Het Gooi en Vechtstreek
14. (↑10) Zuidwest-Overijssel
15. (-) Groot-Rijnmond
16. (↑5) IJmond
17. (↓3) Noordoost-Noord-Brabant
18. (↑10) Alkmaar en omgeving
19. (↑4) Midden-Noord-Brabant
20. (↓7) Kop van Noord-Holland
21. (↓4) West-Noord-Brabant
22. (↑11) Zaanstreek
23. (↑7) Noord-Limburg
24. (↑3) Flevoland
25. (↓9) Zuidoost-Zuid-Holland
26. (-) Noord-Drenthe
27. (↑9) Delfzijl en omgeving
28. (↓8) Zuidwest-Friesland
29. (↓4) Achterhoek
30. (↓8) Oost-Zuid-Holland
31. (↓12) Overig Zeeland
32. (↑2) Zuidwest-Gelderland
33. (↓4) Noord-Overijssel
34. (↑3) Zuidoost-Friesland
35. (-) Midden-Limburg
36. (↓5) Zeeuwsch-Vlaanderen
37. (↑1) Noord-Friesland
38. (↑2) Zuidwest-Drenthe
39. (-) Oost-Groningen
40. (↓8) Zuidoost-Drenthe

Figuur 4: EE index ranglijst: stadsregio's naar sterkte van het ecosysteem voor ondernemerschap; 2020
Noot: tussen haakjes zijn verschuivingen op de ranglijst ten opzichte van de meting van 2018 weergegeven.

Als we naar absolute wijzigingen in de EE Index score van 2018 naar 2020 kijken (Figuur 5) zien we dat verreweg de meeste regio's hun score met minder dan 1 punt heeft zien veranderen. De regio Delft en Westland de grootste positieve verandering heeft doorgemaakt (een stijging van 3,3 punten). Andere ecosystemen die een grote positieve verandering hebben doorgemaakt zijn onder andere Groot-Amsterdam (+1,7), Overig Groningen (+1,1) en Zuid-Limburg (+1,1). In totaal zijn 15 van de 40 regio's gestegen in score.

Ten opzichte van 2018 zijn sterke ecosystemen sterker geworden terwijl relatief zwakke ecosystemen in score zijn gedaald. De verschillen in de kwaliteit van ecosystemen nemen toe.

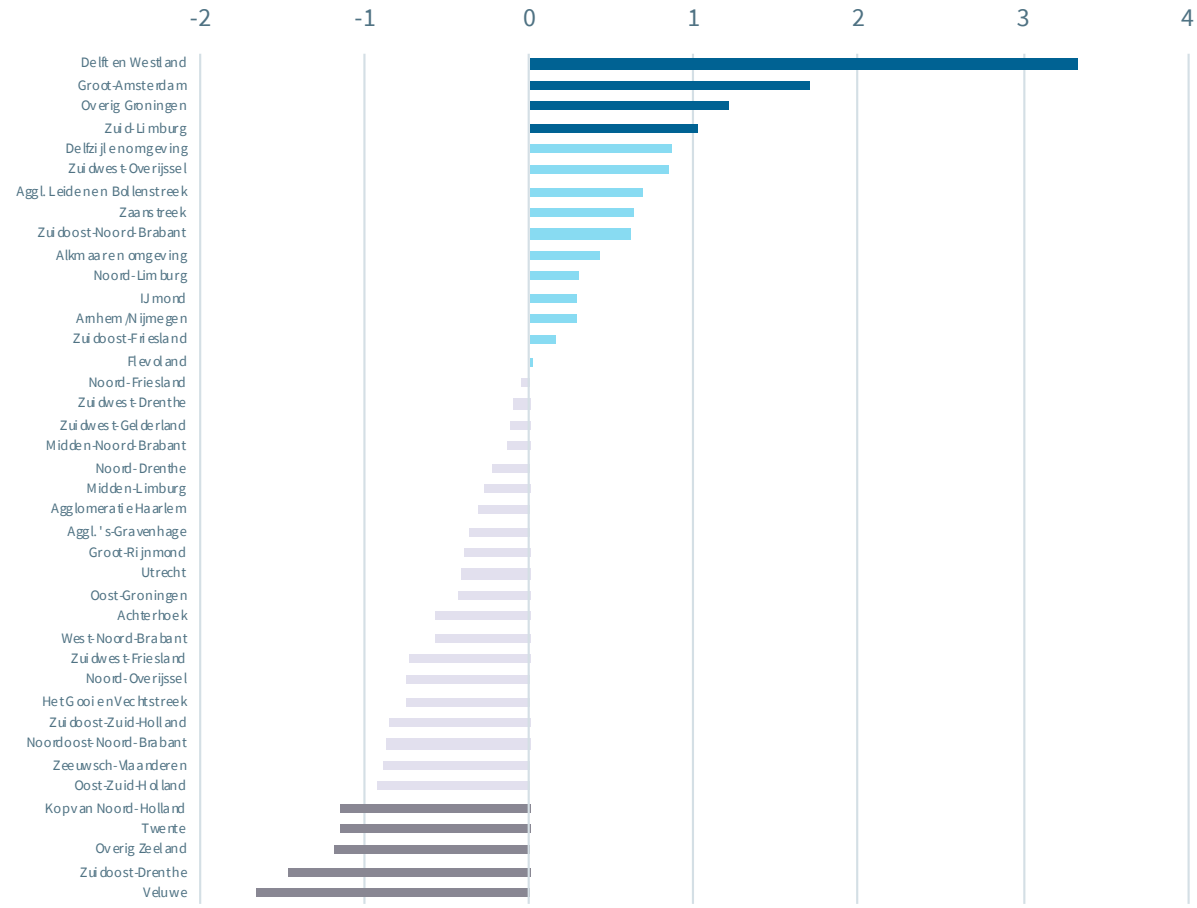

Figuur 5: Verandering van EE Index scores per stadsregio tussen 2018 en 2020

5. Regionale verdieping

Noord-Brabant

Noord-Brabant is een van de best presterende provincies binnen de EE Index, maar de verschillen binnen de provincie zijn groot (
Figuur 6). De hoge score van de provincie is voornamelijk te danken aan het sterke ecosysteem van Zuidoost-Noord-Brabant. Deze regio is gecentreerd rondom de Technische Universiteit Eindhoven en kent veel kennisintensieve bedrijvigheid zoals Philips en ASML.

	West -NB	Δ	Midden -NB	Δ	Noordoost-NB	Δ	Zuidoost-NB	Δ
Instituties	1,00	↗	1,00	↗	1,00	↗	1,00	↗
Cultuur	0,91	↘	0,92	↗	0,92	↘	0,95	↗
Infrastructuur	0,99	↘	0,90	↘	0,97	↘	0,92	↘
Vraag	1,01	↘	0,86	-	0,98	↘	1,15	↘
Financiering	0,97	↗	0,97	↗	0,97	↗	0,97	↗
Talent	0,91	↘	0,93	↘	0,97	↗	1,02	↗
Kennis	0,80	↘	0,77	↘	0,94	↘	2,75	↗
Diensten	0,95	↗	0,93	↘	0,91	↗	0,95	-
Netwerken	0,56	↗	0,69	↗	0,65	↘	2,19	↗
Leiderschap	0,34	↘	0,55	↘	0,46	↘	1,98	↘
Total score	8,46	↘	8,53	↘	8,77	↘	13,90	↗

Noot: delta is gebaseerd op de verandering tussen de metingen van 2018 en 2020

= Score < 0,95

= Score > 1,05

Figuur 6: Uitsplitsing van EE Index scores voor de provincie Noord-Brabant naar stadsregio en EE elementen.

Zuidoost-Noord-Brabant scoort dan ook goed op de elementen kennis, netwerken en leiderschap. De regio kent een bovengemiddeld aantal penvoerende en deelnemende organisaties in innovatieprojecten en bovengemiddelde R&D-uitgaven. Ook kent de regio een relatief hoog BRP per capita (het element vraag).

Opvallend is dat de andere stadsregio in de provincie met een universiteit, namelijk Midden-Noord-Brabant met Tilburg University, onder het Nederlands gemiddelde scoort. Ook op elk van de elementen kennis, netwerken en leiderschap scoort deze regio onder dit gemiddelde. Daarnaast scoren de overige stadsregio's ook op geen enkel element boven de 1.

Wel zijn er verschillende elementen waar de provincie en haar stadsregio's een positieve ontwikkeling op hebben doorgemaakt. Dit zijn onder andere financiering en (ten dele) de aanwezigheid van diensten en netwerken.

Zuid-Holland

Zuid-Holland is een sterk ecosysteem. Maar net als Noord-Brabant kent deze provincie grote verschillen tussen de verschillende stadsregio's: Delft en Westland is het beste ecosysteem van Nederland, terwijl het nabij gelegen Oost-Zuid-Holland op plek 30 staat van de 40 stadsregio's in Nederland. Over alle stadsregio's scoort de provincie goed op het element infrastructuur, voornamelijk door de goede bereikbaarheid als provincie in de randstad (Figuur 7).

	Aggl. 's-Gravenhage	Δ	Aggl. Leiden	Δ	Delft en Westland	Δ	Groot-Rijnmond	Δ	Oost-ZH	Δ	Zuidoost-ZH	Δ
Instituties	0,98	↘	0,98	↘	0,98	↘	0,98	↘	0,98	↘	0,98	↘
Cultuur	1,43	↗	0,92	-	1,06	↗	1,12	↗	0,93	↘	0,86	↗
Infrastructuur	1,25	↘	1,23	↘	1,22	↘	0,92	↘	1,18	-	1,29	↗
Vraag	0,98	↘	0,84	-	1,12	↗	1,06	↘	0,76	↘	0,93	↗
Financiering	0,91	↘	0,91	↘	0,91	↘	0,91	↘	0,91	↘	0,91	↘
Talent	1,15	-	1,18	-	1,11	↗	0,91	-	0,91	↘	0,83	↗
Kennis	0,80	↗	1,52	↘	2,51	↗	0,82	↘	0,66	↘	0,85	↘
Diensten	1,11	↘	1,10	-	0,98	↗	1,03	-	0,96	-	0,90	↘
Netwerken	2,00	↘	1,44	↗	4,55	↗	0,70	↗	0,33	↘	0,47	↘
Leiderschap	1,37	↗	2,60	↗	5,60	↗	0,67	↘	0,19	↘	0,35	↘
Total score	11,98	↘	12,71	↗	20,04	↗	9,12	↘	7,81	↘	8,37	↘

Noot: delta is gebaseerd op de verandering tussen de metingen van 2018 en 2020

= Score < 0,95

= Score > 1,05

Figuur 7: Uitsplitsing van EE Index scores voor de provincie Zuid-Holland naar stadsregio en EE elementen.

Delft en Westland scoort alleen onder gemiddeld op de twee elementen die op provinciaal niveau worden gemeten, namelijk instituties en financiering. Opvallend is de onder gemiddelde score van Groot-Rijnmond, ondanks de aanwezigheid van de Erasmus Universiteit. Hierbij scoort deze regio maar een klein beetje beter op het gebied van kennis dan de Agglomeratie Den Haag, waar geen (hoofdvestiging van een) universiteit is. Ook scoort Agglomeratie Den Haag stukken beter op het gebied van netwerken en leiderschap. Hieruit lijkt het hebben van een universiteit geen garantie voor een sterk ecosysteem

Utrecht

Utrecht heeft als Randstedelijke provincie (en stadsregio) een van de sterkere ecosystemen van Nederland. Voornamelijk vanwege de goede bereikbaarheid (infrastructuur), de hoogopgeleide bevolking (talent) en hoge marktvraag (vraag) (Figuur 8).

De regio kent een relatief zwakker ecosysteem dan twee jaar geleden (Figuur 8). De ontwikkeling van de elementen laat ten opzichte van 2018 een gemengd beeld zien.

Hierbij is opvallend dat een van de zwakkere elementen, financiering, de afgelopen twee jaar nog zwakker is geworden. Een van de zwakkere punten van Utrecht is het 'leaderless network'[4]: de regio kent een relatief lage mate van leiderschap van vooral private partijen. Dit element is in de afgelopen twee jaar wel versterkt en kent momenteel een net iets onder gemiddelde score. Ook het element kennis is licht verbeterd.

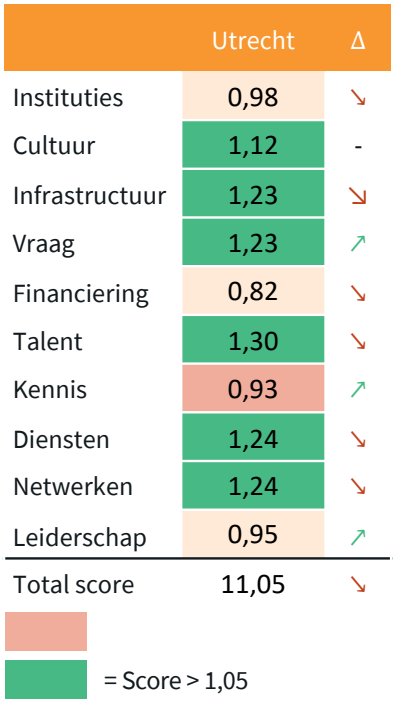

Figuur 8: Uitsplitsing van EE Index scores voor de provincie Utrecht naar EE elementen.

[4] Stam, E. & Hardeman, S. (2020). *Het Utrechtse Ecosysteem voor Ondernemerschap*. Utrecht University School of Economics / Utrecht University Centre for Entrepreneurship.

6. Het meten van ondernemerschap

Een sterk ecosysteem maakt de aanwezigheid van productief ondernemerschap mogelijk. En alhoewel ondernemerschap lastig af te bakenen is, kan de relatie tussen de sterkte van het ecosysteem en het aanwezige ondernemerschap in een regio verder worden onderzocht. Hierbij worden twee verschillende indicatoren voor productief ondernemerschap gebruikt. Als eerste wordt er gekeken naar alle (5397) Nederlandse startups (Figuur 9) uit de database van dealroom.co. Deze database omvat innovatieve jonge ondernemingen met een schaalbaar businessmodel. Binnen deze database is er focus op ondernemingen die (venture capital) investeringen weten op te halen. Voor scale-ups wordt de definitie gebuikt die opgesteld is door het CBS. Scale-ups worden hierbij gedefinieerd als bedrijven die drie jaar geleden minimaal 10 FTE in dienst hadden en die in de afgelopen drie jaar gemiddeld 20% werkgelegenheidsgroei of meer hebben doorgemaakt (in totaal 2995). Dit zijn dus vaak al wat grotere bedrijven die hun bestaansrecht al bewezen hebben, en ook weten door te groeien. De relatie tussen de EE Index en scale-ups is weergegeven in Figuur 10.

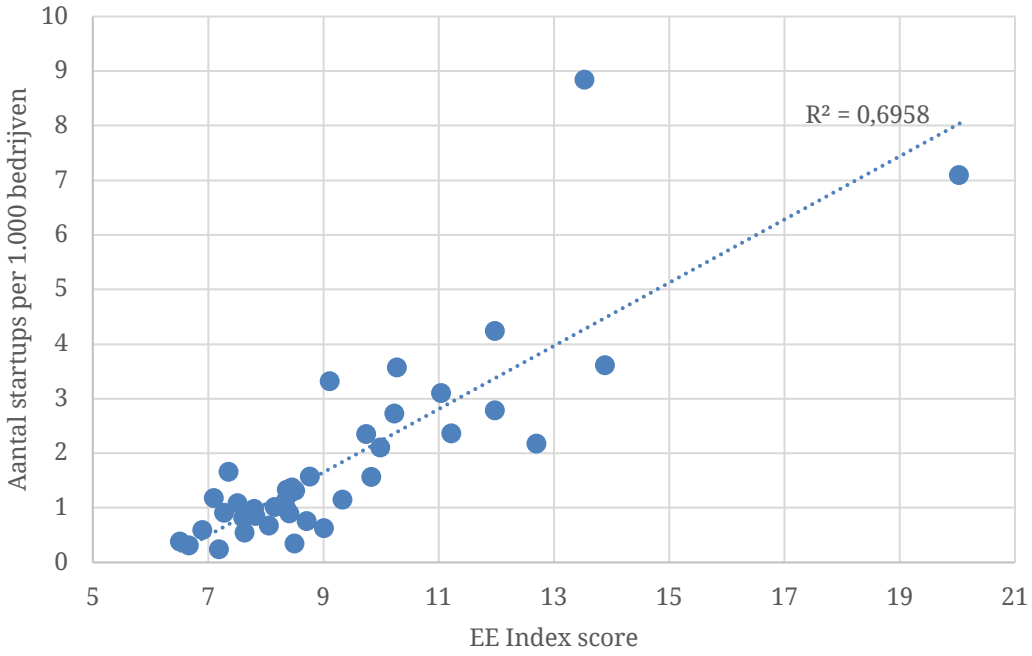

Figuur 9: Relatie tussen de prevalentie van startups in stadsregio's en de EE Index score.

Voor zowel scale-ups, maar met name startups is een positieve relatie waar te nemen tussen de EE Index score en de prevalentie. Bij de prevalentie van startups is een clustering waar te nemen van regio's met een relatief lage indexscore en een prevalentie van rond de 1 startup per 1.000 bedrijven (Figuur 9). Bij een hogere indexscore is de prevalentie hoger, maar loopt deze ook meer uiteen tussen regio's.

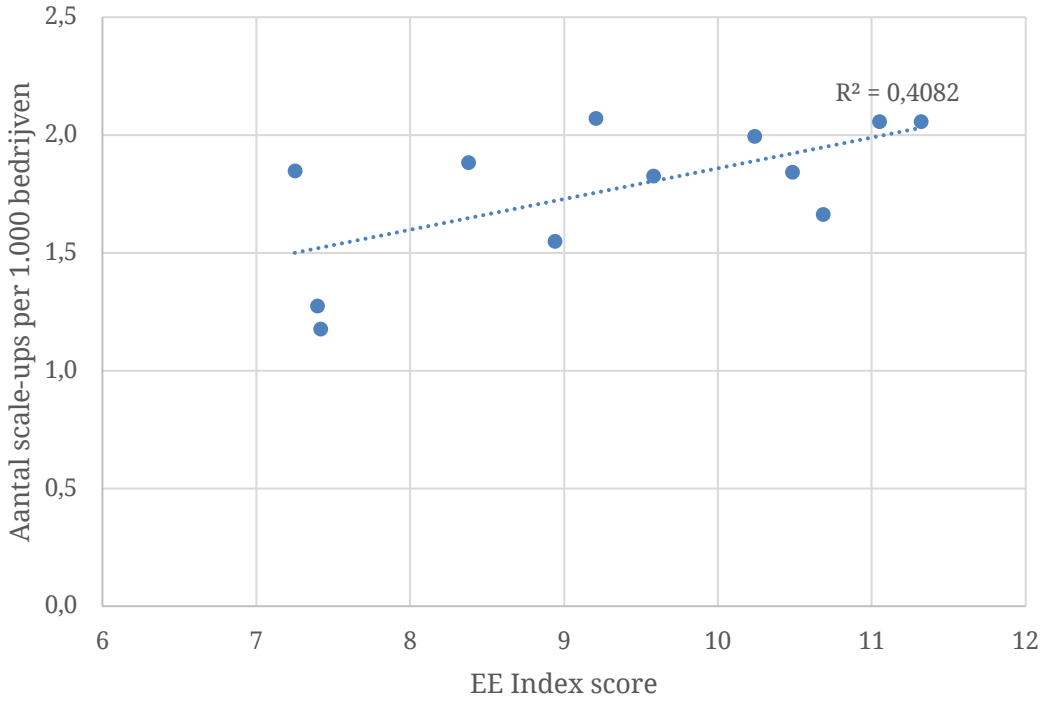

Figuur 10: Relatie tussen de prevalentie van scale-ups in provincies en de EE Index score.

7. Conclusie

De EE Index maakt het mogelijk om ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland met elkaar te vergelijken en daarin ontwikkelingen te zien. Sterke ecosystemen zijn te vinden in stadsregio's Delft en Westland, Groot-Amsterdam en Zuidoost-Noord-Brabant. De afgelopen twee jaar zijn gemiddeld sterke ecosystemen relatief sterker geworden, terwijl zwakkere ecosystemen een minder positieve ontwikkeling hebben doorgemaakt.

De EE Index kwantificeert en objectiveert de sterkte van ecosystemen voor ondernemerschap in Nederland. Hiermee is de index geen volledige weerspiegeling van de werkelijkheid, maar zorgt het voor een objectieve basis om ecosystemen te meten. Binnen de beleidscyclus (Figuur 11) kan de EE Index en met name de elementwaarden dienen als startpunt: door een objectieve meting te hanteren (diagnose) kan er effectief dialoog plaatsvinden over te voeren beleid, en kunnen de metingen vervolgens weer gebruikt worden voor de evaluatie van beleid en de start van een nieuwe beleidscyclus. Entrepreneurial Ecosystem beleid is een collectief leerproces om de regionale economie te verbeteren. Het is een continue leerproces, wat voor elke regio anders is, gezien de unieke uitdagingen waar elke regio mee geconfronteerd wordt. De entrepreneurial ecosysteem-benadering biedt een denk- en doe-kader om dat collectieve leerproces vorm te geven.

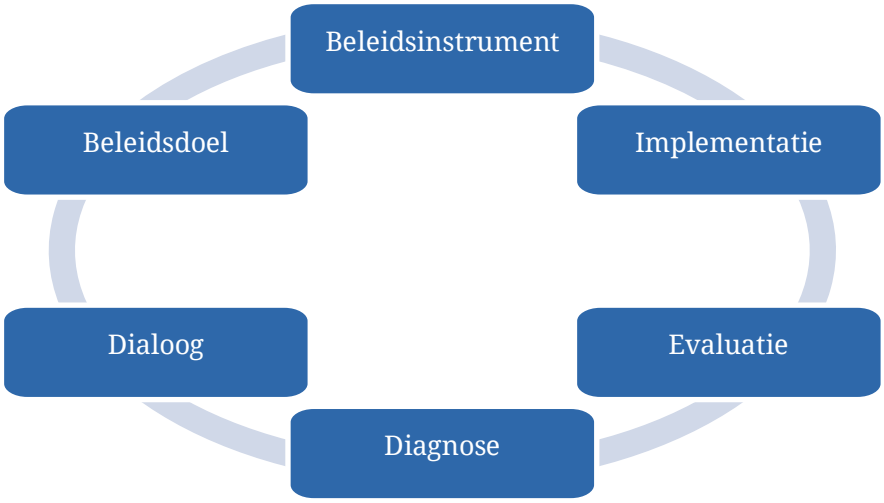

Figuur 11: Entrepreneurial Ecosystem beleidscyclus

Een sterk ecosysteem maakt productief ondernemerschap mogelijk, wat bijdraagt aan welvaart in de regio. Sterke ecosystemen worden echter steeds vaker in verband gebracht met economische wendbaarheid, om beter uit crises te komen. De Entrepreneurial Ecosystem Index maakt dit jaar dan ook deel uit van het onderzoeksproject Economische Veerkracht van Regio's (EVER). Daarin bundelen de Universiteit Utrecht, Universiteit Tilburg en Birch Consultants hun krachten om te onderzoeken hoe regio's weerbaar en wendbaar uit de coronacrisis komen.

Scores per element per stadsregio

COROP	Cultuur	Vraag	Instituties	Infrastructuur
Achterhoek	0,67	0,72	1,02	1,26
Aggl. 's-Gravenhage	1,43	0,98	0,98	1,25
Aggl. Haarlem	1,30	0,72	0,99	1,84
Aggl. Leiden en Bollenstreek	0,92	0,84	0,98	1,23
Alkmaar en omgeving	0,98	0,74	0,99	1,34
Arnhem/Nijmegen	0,88	0,85	1,02	1,26
Delft en Westland	1,06	1,12	0,98	1,22
Delfzijl en omgeving	0,46	0,77	1,02	1,31
Flevoland	1,06	0,75	0,99	1,00
Groot-Amsterdam	1,78	1,95	0,99	1,24
Groot-Rijnmond	1,12	1,06	0,98	0,92
Het Gooi en Vechtstreek	1,27	0,95	0,99	1,26
IJmond	0,91	0,75	0,99	1,47
Kop van Noord-Holland	0,84	0,66	0,99	1,07
Midden-Limburg	0,69	0,79	1,00	1,13
Midden-Noord-Brabant	0,92	0,86	1,00	0,90
Noord-Drenthe	0,68	0,66	1,02	0,74
Noord-Friesland	0,74	0,67	1,02	0,77
Noord-Limburg	0,71	0,93	1,00	1,15
Noord-Overijssel	0,77	0,91	1,02	1,02
Noordoost-Noord-Brabant	0,92	0,98	1,00	0,97
Oost-Groningen	0,61	0,55	1,02	0,79
Oost-Zuid-Holland	0,93	0,76	0,98	1,18
Overig Groningen	0,84	1,04	1,02	1,20
Overig Zeeland	0,80	0,77	0,98	0,90
Twente	0,71	0,80	1,02	1,18
Utrecht	1,12	1,23	0,98	1,23
Veluwe	0,85	0,90	1,02	1,20
West-Noord-Brabant	0,91	1,01	1,00	0,99
Zaanstreek	1,04	0,67	0,99	1,70
Zeeuwsch-Vlaanderen	0,64	0,90	0,98	0,57
Zuid-Limburg	0,66	0,89	1,00	1,30
Zuidoost-Drenthe	0,65	0,67	1,02	0,78
Zuidoost-Friesland	0,67	0,76	1,02	0,73
Zuidoost-Noord-Brabant	0,95	1,15	1,00	0,92
Zuidoost-Zuid-Holland	0,86	0,93	0,98	1,29
Zuidwest-Drenthe	0,73	0,73	1,02	0,85
Zuidwest-Friesland	0,73	0,61	1,02	0,78
Zuidwest-Gelderland	0,93	0,86	1,02	1,11
Zuidwest-Overijssel	0,75	0,82	1,02	1,46

COROP	Talent	Diensten	Financiering	Leiderschap	Netwerken	Kennis
Achterhoek	0,76	0,82	0,88	0,35	0,43	0,92
Aggl. 's-Gravenhage	1,15	1,11	0,91	1,37	2,00	0,80
Aggl. Haarlem	1,36	1,33	1,46	0,31	0,35	0,65
Aggl. Leiden en Bollenstreek	1,18	1,10	0,91	2,60	1,44	1,52
Alkmaar en omgeving	0,96	0,97	1,46	0,16	0,50	0,63
Arnhem/Nijmegen	1,13	1,09	0,88	1,57	1,40	1,14
Delft en Westland	1,11	0,98	0,91	5,60	4,55	2,51
Delfzijl en omgeving	0,62	0,62	0,74	0,62	0,84	1,09
Flevoland	0,81	0,93	1,06	0,42	0,60	0,75
Groot-Amsterdam	1,39	1,19	1,46	1,40	1,09	1,05
Groot-Rijnmond	0,91	1,03	0,91	0,67	0,70	0,82
Het Gooi en Vechtstreek	1,19	1,28	1,46	0,26	0,52	0,59
IJmond	0,95	0,93	1,46	0,31	0,42	0,83
Kop van Noord-Holland	0,76	0,77	1,46	0,36	0,46	1,14
Midden-Limburg	0,93	0,78	0,84	0,15	0,16	0,80
Midden-Noord-Brabant	0,93	0,93	0,97	0,55	0,69	0,77
Noord-Drenthe	0,98	0,95	0,60	0,82	1,09	0,62
Noord-Friesland	0,84	0,80	0,45	0,63	0,60	0,58
Noord-Limburg	0,80	0,75	0,84	0,49	0,45	1,30
Noord-Overijssel	0,81	0,82	0,96	0,25	0,36	0,61
Noordoost-Noord-Brabant	0,97	0,91	0,97	0,46	0,65	0,94
Oost-Groningen	0,64	0,67	0,74	0,38	0,65	0,64
Oost-Zuid-Holland	0,91	0,96	0,91	0,19	0,33	0,66
Overig Groningen	1,13	0,98	0,74	2,33	1,62	1,09
Overig Zeeland	0,77	0,76	0,82	0,49	0,73	0,62
Twente	0,84	0,81	0,96	1,35	1,41	1,17
Utrecht	1,30	1,24	0,82	0,95	1,24	0,93
Veluwe	0,90	0,90	0,88	1,13	1,10	0,95
West-Noord-Brabant	0,91	0,95	0,97	0,34	0,56	0,80
Zaanstreek	0,78	0,91	1,46	0,06	0,13	0,68
Zeeuwsch-Vlaanderen	0,66	0,64	0,82	0,58	0,70	0,71
Zuid-Limburg	0,85	0,96	0,84	1,35	1,10	1,04
Zuidoost-Drenthe	0,66	0,73	0,60	0,38	0,35	0,67
Zuidoost-Friesland	0,81	0,86	0,45	0,50	0,39	1,18
Zuidoost-Noord-Brabant	1,02	0,95	0,97	1,98	2,19	2,75
Zuidoost-Zuid-Holland	0,83	0,90	0,91	0,35	0,47	0,85
Zuidwest-Drenthe	0,83	0,80	0,60	0,44	0,32	0,57
Zuidwest-Friesland	0,75	0,79	0,45	1,28	1,08	0,58
Zuidwest-Gelderland	0,87	0,89	0,88	0,18	0,23	0,65
Zuidwest-Overijssel	0,89	1,00	0,96	0,48	0,84	1,12